

Ta drzost

tvářit se jako literát

Kolem zpěváka **DANA BÁRTY** (56) bylo letos rušno. Nejprve médií proletěla zpráva, že se kvůli poškození sluchu musí na pár měsíců vzdát živého vystupování, později několikrát komentoval kauzu kolem Oty Klempíře, který byl vyhozen z kapely J.A.R. poté, co oznámil kandidaturu v parlamentních volbách za stranu Motoristé sobě. Poněkud ve stínu těchto událostí vyšla cestovateli, který se mimo jiné podílel na sepsání encyklopedie českých váček, v Hostu první prozaická kniha, *Některé nevinnosti světa*.

Některé nevinnosti světa lze označit za svěbytný cestopisný román; představujete zde své cestovatelské zážitky z let 1996 až 2024. Zpočátku jako byste popisoval svět po tolikrát omílaném konci dějin, který vyhlásil Francis Fukuyama. Pohoda, klid, žádné starosti... Jak na tehdejší dobu s odstupem vzpomínáte?

Myslím, že jsme se zpožděním zažili to, co lidé ze Západu v šedesátých nebo sedmdesátých letech. Tehdy byli oslněni svými možnostmi – svět se propojil, částečně se vymanol z kolonialismu, kdekdo se potuloval s beatnickými či hippie myšlenkami, kdekdo objevoval pomyslné nové kultury, o jakých se mu dosud ani nesnilo. Totéž se stalo

nám v devadesátých letech, svět se nám otevřel, vlasy prodloužily. Zároveň mi v polovině devadesátých let bylo pětadvacet, byl jsem mnohem požívačnější než nyní. A pokud jsem chtěl být při psaní upřímný, tyto skutečnosti se do knihy musely promítnout. V té době mě zkrátka zajímaly spíš volné mejdany než rozvolněná populace nějaké vážky.

A jak jste té upřímnosti docílil? V knize zpětně rekonstruuje zážitky staré takřka třicet let. Pamatujete si je, nebo jste vycházel z nějakých zápisků?

Pamatuju. V neznámém terénu vnímáte svět intenzivněji a některé zážitky byly tak silné, že jsem je prožil několikrát, vlastně jakoby naráz – žil jsem je, vyprávěl o nich, přemýšlel o nich, zpětně jsem je zkoumal, abych se s nimi sám pro sebe vypořádal.

Při psaní jste se s nimi vypořádával jazykem, který je velmi živelný, intenzivní. Jak důležité pro vás bylo, abyste pouze nepojednal o svých zážitcích, ale abyste čtenářům dopřál i zážitek literární?

Dan Bárta:
„Být v pětapadesáti
čundrákem?
Takovou míru
bezstarostnosti
už v sobě
nenajdu.“

FOTO ZBYNĚK PEČÁK

Hudebník, milovník
vážek, cestovatel
a nyní i spisovatel
Dan Bárta

Velmi. Možná to bude znít hloupě nebo nabubřele, ale kdo píše knihu a nestará se o jazyk, ten nechápe situaci. Samo sebou jsem si pokládal otázku, jestli bude jazyk té knihy vůbec někoho zajímat. Přece jen je její téma poněkud prvoplánové, líbivé, navíc je to kniha od zpěváka, že... Přitom jazyk byl pro mě asi tím nejpodstatnějším, nejvíc mě bavil. Svě cesty jsem, v nadsázce řečeno, při psaní pouze použil. A znova si je při psaní projel.

Už jen fakt, že v knize, která se tváří jako cestopis, zcela chybějí fotky, nás svádí k tomu, abychom stočili pozornost jinam...

Dvakrát nebo třikrát jsem zaváhal, zda nemám fotky použít, ale nakonec jsem to zavrhl. Jejich absence je součástí konceptu. Kdybych text fotkami zkonkrétnil, možná bych ho úplně zabil, nezajímal by už vůbec nikoho. Dovolil jsem si tu drzost tvářit se jako literát, ať už si o tom kdokoli myslí cokoli. Navíc mě potěšil grafik Martin Pecina. Spolupráce s ním byla náramná, zábavná. Udělal hned první nástřel tak, že jsem ani nečekal, jen jsem se zaradoval a nechal grafickou stránku úplně na něm.

Jste primárně zpěvák a knih od zpěváků či herců vzniká poměrně dost. Často se však jedná o produkty psané unifikovaným jazykem, kterými jako by si dotyční spis vyplnili položku v životopise, protože vydat knihu evidentně pořád něco znamená. Nebylo vaším záměrem trochu se takovému modelu vzepřít?

Myslím, že je běžné, že se člověk někdy na sklonku páté šesté dekády života zamyslí a začne uvažovat o tom, s kým natočil tamten hit a kdo mu tehdy půjčil kytaru. Podobné bilanční knihy skutečně vznikají a vzhledem k mému občanskému povolání, nebo jak to nazvat, bylo možné, že i *Některé nevinnosti světa* skončí v této pomyslné přihrádce. Ich-forma je zrádná. Ale že bych se z toho nutně potřeboval vyvázat? Mě by potěšilo, kdyby se to stalo samo o sobě – kdyby čtenáři přijali knihu s tím, že se sice jedná o moje zážitky, autobiografii, ale takovou, která je zpracována, řekněme, literárně relevantně. Nechci se přeceňovat, nejsem James Joyce ani blázen, ale kdybych nechtěl mít vzpomínky literárně relevantní, kniha by mi připadala zbytečná.

Co vás motivovalo ke psaní? Dominoval jste se, že jste prožil něco výjimečného, o čem by se lidé měli dozvědět?

Chtěl jsem vyprávět, mluvit o sobě, o světě, to jo. A šlo mi také o psaní samo. O tvorbu. Chtěl jsem se pokusit stvořit to, co mají knihy, k nimž se vracím – v nichž je vedle příběhu i něco víc, něco, co je leckdy důležitější než příběh samotný. Může to být třeba zpráva o pokusu dívat se na svět bez předsudků – nebo se vypsat z lásky, co já vím. Zprostředkovat něco takového je přece mnohem důležitější než popsat, že jsem se někde málem utopil. To jsou samozřejmě silné zážitky, ale co si z nich čtenáři odnesou?

K jakým knihám se vracíte?

Citáty z nich jsem použil jako motto ke své knize. Můj oblíbený autor je Umberto Eco, ačkoli některé jeho knihy nezvládnou číst, protože jsem na ně blbej. Ale fascinuje mě už jen to, jak četba jeho textů napne mou představivost. Mám rád jeho eseje. Jedno z mott mé knihy je od Rudyarda Kiplinga, což je rovněž můj oblíbený autor. Dobrý vypravěč s úsporným jazykem; jeho knihu *Stopka & spol.* v dokonalém překladu Jaroslava Tafela čtu každý rok. Pokaždé, když začne léto, otevřu ji a četbu vnímám jako svým způsobem dovolenou... Bylo mimochodem zábavné sledovat, jak se do mého vlastního textu propisují knihy, které jsem četl s láskou.

To je něco pro Umberta Eca!

Pravda. Ještě jsem použil citát z dopisů Vincenta van Gogha. Pokouší se v nich formulovat, proč ho některé věci zajímají a jiné ne. Je si vědom toho, jak zoufale selhává, ale nedá mu to a pořád se pokouší. Čtu taky rád J. D. Salinger, Williama Saroyana, Gabrielu Garcíu Márqueze, Kurta Vonneguta. To jsou ale vesměs autoři, které člověk musí číst ve správný čas.

Jak jste si vybíral země, které navštívíte? Ghanu, Mosambik či třeba Namibii v katalozích cestovních kanceláří na prvních příčkách nenajdete.

Do Mosambiku mě vzali kamarádi, co tam jeli lovit brouky. Poprvé jsem byl v subsaharské Africe, navíc s lidmi, kteří tam jezdili často, vyznali se. Byla to formativní zkušenost. Vlastně expedice. A do Ghany jsem jel poté, co mého mentora a kámoše Aleše Dolného oslovili lidé z univerzity v Kumasi s nabídkou stáží a hlubší spolupráce. Tak jsem se chytil – vyjeďme tam, slovmě to tam, napíšme společně článek, to bude hezký start. A bylo to skvělé. Nedávno mimochodem ten společný článek prošel všemi recenzními řízeními a vyšel. Do Ghany jsme jeli v roce 2023, vše bylo dopředu zařízené, domluvené. A do Namibie jsem jel na vševážkařský slet v roce 2007, Aleš Dolný tam přednášel a já fotil a očumoval. Tohle byly spíš služební cesty, ne jako když jste v devadesátkách přišli do pražského obchodu s mapami v Jungmannově ulici a vybírali jste, kde by se vám asi tak nejvíc líbilo.

Takže jste postupně začal cestovat především za vážkami?

Je to tak. Přírodopisné výlety s podobně postiženými kolegy mě

vlastně začaly naplňovat víc, cesty měly obsah, misi, cíl. A jak se materiál po návratu zpracovával, byly vlastně ještě o něco prodloužené. Přišlo to logicky, přirozeně, samovolně, nenásilně a neplánovaně. Navíc se změnila doba, možnosti. Být v šestapadesáti čundrákem na vandru? Takovou míru bezstarostnosti už v sobě nenajdu. **Když jste tím čundrákem ještě byl, zažíval jste na cestách nekomfortní situace – jel jste na letiště bez peněz na taxik, měl jste sepsi... Byla chvíle, kdy jste si řekl: Sakra, proč jsem radši nezůstal doma?**

Ne. Nikdy jsem si neřekl, že mě cestování nebaví, i když, pravda, každá cesta letadlem je otravná. Kromě poznávání je s cestováním spojená ještě jedna specifická forma uvolnění. Když jdete neznámou zemí a kolem sebe vidíte jen klikyháky, jimž vůbec nerozumíte, skvěle si vyčistíte hlavu.

V knize narazíme i na místa, kde popisujete intimní okamžiky, ty jsou však často vyličený jedinou větou. Například kapitola ČESKO, 2005 zní celá takto: „V listopadu se narodila Eliška.“ Proč jste do knihy tyto záznamy začlenil a proč jste je nepopsal detailněji?

Kdybych je rozvedl, dostanu do vyprávění postavy, které nebyly přímou součástí toho, o čem jsem chtěl psát především. Navíc dobrou polovinu textů, které tvoří knihu, jsem psal původně pro podcast *Nevinnosti světa* vysílaný na Vltavě. Měl jsem zásobu črt, a když jsem je seřadil chronologicky, ty krátké vsuvky – ty „zprávy z domova“ – přišly samy. Já jen sledoval, jak pohnuly interpretačním rámcem knihy. Můžete je i vypustit, když vás zajímají primárně daleké končiny. Díky vsuvkám jsem si mohl hrát s rytmem vyprávění. Možná to zní jako kalkul, ale člověk přece nepíše dílo bez kalkulu, psaní není žádné hypnotické chrlení slov. Zvlášť když po sobě všechno stokrát čtete.

Naordinoval jste si pauzu od živého vystupování kvůli poškození sluchu. Nikdo vám asi nepřeje, abyste se nemohl vrátit na pódiium, ale neotevírá se vám tím více prostorů k psaní?

Nevím. Zaplaťpámbu teď budeme mít s Illustratosphere výroční šňůru... Ale jo, vlastně, otevírá! Měl bych co nejdřív napsat pár nových písňových textů.

KRYŠTOF EDER